
ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯТ И ИНОВАЦИОННИЯТ КОНТЕКСТ В ИНТЕГРИРАН МОДЕЛ ЗА РАЗВИТИЕ НА ИКОНОМИКИТЕ И ПРЕДПРИЯТИЯТА

Искра М. Пантелеева¹

Анатолий С. Асенов²

^{1, 2} Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, България

E-mail: ¹*i.panteleeva@uni-svishtov.bg*; ²*a.asenov@uni-svishtov.bg*

Резюме: В статията са представени основни постановки, свързани с иновациите и мястото на предприемаческия компонент в развитието на икономиките и предприятията. Акцентът е поставен върху възможностите за тяхното интегриране и идентифицирането на стратегическите оси за бизнес растеж. Въз основа на обща рамка на ключовите драйвери за развитие на иновациите, предприемачеството и икономическия растеж е разработен обобщен модел за интегриране на иновациите и предприемачество в макро- и микроаспект.

Ключови думи: иновации, предприемачество, иновационно предприемачество, фирмено развитие.

Тази статия се **цитира**, както следва: **Пантелеева, И., Асенов, А.** (2020). **Предприемаческият и иновационният контекст в интегриран модел за развитие на икономиките и предприятията.** Народностопански архив, (4), с. 38-54.

URL: www2.uni-svishtov.bg/NSArhiv

JEL: A22, A23, L26, O31, O34, L60, M5, Q2.

* * *

Въведение

Развитието на икономиките и обществото винаги е съпътствано от иновационни промени. Търсенето и идентифицирането на полета за действие, иницирането на развойни дейности, практическата им трансформация в нови или подобрени процеси и продукти е основна функция на иновационното развитие и носи редица конкурентни пре-

димства за всяка икономическа система, независимо от нивото ѝ на агрегация – национално стопанство, отрасъл, регион, предприятие. Прилагането на предприемаческия принцип, независимо от фазата на иновационния процес, включително иницирането на идеи и превръщането им в работещи бизнес решения, носи допълнителни позитиви. Реализирането на иновациите за постигането на конкурентни показатели винаги носи риск, изисква визионерство и предполага креативен заряд на мотивационна основа. Преплитането на иновациите и предприемачеството, насочването на бизнес усилията към целенасочени действия за иновационна активност, базирана на предприемачески принцип, стартирането и развитието на предприемаческа дейност чрез предлагането на иновационни стоки/услуги предоставя на предприятията многопосочни синергични ползи.

Целта на статията е да се представят основни изходни постановки в областта на предприемачеството и иновациите, насочени към интегрираното им разглеждане и съчетаване на позитивите от тях. На тази основа стремежът е да се конструира обобщен модел, базиран на ключовите драйвери за развитие на иновациите, предприемачеството и икономическия растеж, насочващ усилията към интегрирано използване възможностите на иновационния и предприемаческия компонент.

I. Изходни теоретични постановки

В достъпното през последните десетилетия научно познание се утвърждава тезата, че иновациите и предприемачеството са основни двигатели за дългосрочен успех на предприятията и националните икономики. Въпреки това, в продължение на десетилетия тези две области са разглеждани в различни посоки като самостоятелни направления на научната и емпиричната мисъл. Едва в края на 19 в. и началото на 20 в. интересът и усилията се насочиха не просто към задълбочаване на самостоятелни изследванията, а към търсенето на допирни точки между тях. Все още обаче е налице недостатъчен консенсус по отношение на иновационните и предприемаческите дейности като интегритет, особено в дефиниционен контекст (McFadzean, 2005; Brem, 2-11, p. 6).

Прегледът на икономическата литература представя достатъчно доказателства за приноса, ползите и ефектите от реализирането на системна активност при създаването (и лансирането) на пазара на иновационни резултати или при стартирането (и реализирането) на предприемачески бизнес. И иновациите, и предприемачеството имат пряка връзка с конкурентните параметри на системите от различен ранг,

поради което трябва да се търсят пресечните им точки и синергията между тях, с цел мултиплициране на ползите и надграждане на акселераторите за икономически растеж и източниците за фирмен успех.

Иновациите се разглеждат като основно средство за реализиране на конкурентни предимства. В национален и регионален контекст те задвижват скритите сили на конкретната система, а локализирането им с нарастващ интензитет провокира развитието на бизнеса и повишаване образователно-квалификационните характеристики на работната сила, предоставя надграждащи ресурси, включително за поемането на социални ангажименти. Променят се статусът и потенциалът за развитие. На ниво предприятие иновациите съдействат за оптимизиране на фирмените дейности, създават благоприятна среда за усъвършенстване на трансформационните процеси и постигане на по-добри показатели на бизнеса, продуктите, услугите и т.н.

За иновативните бизнес структури е характерно, че търсят и намират „празни” ниши; винаги се стремят да променят нещата или да правят нови неща; имат идеи, за които никой друг преди тях не се е сетил, никога не се отказват; готови са да поемат рискове, придържат се към идеите дори при голяма съпротива; виждат възможности, които за другите не съществуват и т.н. (Врем, 2-11, р. 7). Осъществяването на иновационните процеси от възникването на идеята до нейната пазарна реализация е свързано с редица предизвикателства, насочени към комбиниране на иновационни и в същото време – предприемачески задачи. Отправна точка е наличието на иновационна идея, което само по себе си като стартов момент е просто текуща фактология на креативни намерения. Инвенцията е акцент в началото на иновационния процес (Utterback, 1971), впоследствие търпи трансформационни промени чрез нейното използване (Roberts, 2007), но без комерсиализиране чрез признаването ѝ за успешна от пазара, тя не би била дефинирана като иновационен резултат (Gerhard et al., 2011). Преминаването през отделните фази и довеждането на идеята до нейния пазарен успех изисква в иновационния мениджмънт да се включат широкообхватни оптимизационни дейности (Olschowy, 1990), както и инкорпорирането на иновационния процес в стойностната верига на производството.

Проучванията на иновационния контекст като приложим в рамките на стойностната верига са все още крайно недостатъчни и твърде общи. Едва през последните години се правят комбинирани изследвания относно иновационния и предприемаческия процес (Mellor, 2003). През 2007 г. Hansen & Birkinshaw разработват модел на стойностната верига на иновациите, базиран на трите основни компонента на иновационния процес – идея, иновация и дифузия, според който само успешната ди-

фузия на иновациите дефинира предприятието като иновационно. Естествено, в ерата на отворените иновации (след 2000 г.), концепцията на Chesbrough (2003) се приема за една от най-дискутираните и приложими към бизнес сферата, като именно чрез нея се задава най-важният критерий за успешни иновации и дългосрочен успех, особено от позициите на ключовите потребители (Bilgram et al, 2008). Впоследствие все повече изследователи дефинират иновацията като основно средство, което изтласква стартъпите до успешното навлизане на пазара, привежда в действие и трансформира потенциала им в способност да са конкурентни (Dosi et al., 2003). Независимо че все още съществуват виждания за различни нива на иновативност и способност за иновационен успех при новосъздадените и действащите предприятия, все повече автори лансират тезата, че и новите, и старите, и малките, и големите предприятия могат да бъдат иновационно успешни (van Dijk et al., 1997), че без иновационна идея и адекватна пазарна ниша за нейното реализиране, не биха били успешни.

Предприемачеството и предприемачът също провокират интереса на академичните среди и правителствата. Налице са задълбочени научни изследвания, особено от гледна точка на икономиката и мениджмънта. Предприемачът все повече се възприема като стартиращ успешен бизнес, предлагащ работни места, генериращ доходи, имащ съществен принос за повишаване на жизнения стандарт и не на последно място – носител на новото и създаващ иновации. Тези потенциални ползи за икономиката и обществото фокусираха вниманието и съдействаха за формирането на политики за насърчаване на предприемачеството (Acs et al., 2016), полагане на усилия за подготовка на младите хора за придобиване на предприемачески знания и умения, за стартиране и развиване на предприемаческа кариера, за улесняване на достъпа до финансиране и трансфериране на бизнес възможностите в работещи решения, за данъчни и административни облекчения, особено опростени процедури при фалит и т.н.

Редица изследователи заговориха за формирането и емпирично доказаха значението на предприемаческите екосистеми (Dionisioa, 2020). Утвърждава се виждането, че успехът на предприемаческия бизнес зависи от взаимодействието между предприемачите и средата, дефинирана като „динамични социални, институционални и културни процеси и участници, които насърчават и подобряват формирането и растежа на нови фирми“ (Malecki, 2018, 1), и най-вече – от реализирането на възможностите за стимулиране на иновациите и икономическия растеж в рамките на тези системи (Spigel, 2017; Autio et al., September 2018). Еволюционното развитие на научната мисъл следва посока от проучвания на база

„личност” и „обект”, подчертаващи спецификите на предприемача и всеки предприемачески бизнес (което прави подобни трактовки ограничени, предвид неадекватността на чистите предприемачески стратегии на индивидуално ниво за успешно приложение на практика – Isenberg, 2011) към акцент върху „процеса“ (Spigel & Harrison, September 2017), „еволюционната динамика“ (Mack & Mayer, 2016) и причинно-следствените връзки между процесните компоненти и предприемачеството като цяло (Dahlstrand & Stevenson, 2010).

Параметрите на бизнеса, закономерностите и тенденциите в неговото развитие и на икономиките като цяло провокират интензивни изследвания в научната сфера и разработване на комплексни стратегии и мерки в институционален план, насочени към търсенето на допирни точки между предприемачеството и иновациите, интегрирането на предприемаческите и иновационните системи в макроплан, комбинирането на предприемаческите и иновационните процеси на ниво предприятие, и особено – стартиране на предприемачески бизнес с иновационна идея, търсене на предприемачески иновации и приоритетно изследване на драйверите, задвижващия механизъм и подкрепата на иновационното предприемачество.

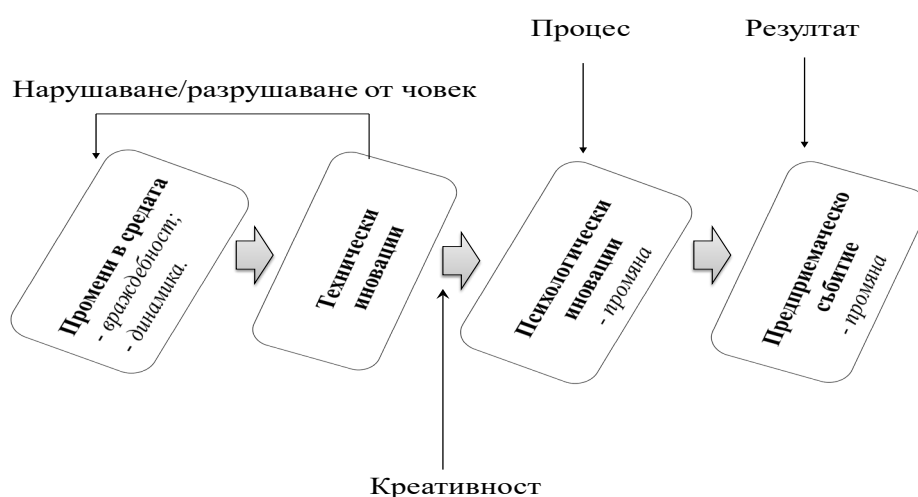
Утвърждавайки ключовите двигатели за успех, акцентът се поставя върху развитието на вътрешното иновационно предприемачество в големите предприятия; иновативните стартъпи, ориентирани към технологиите, и комбинирането между нови и съществуващи бизнеси, особено с цел създаването на иновации. В макроплан се счита, че основни играчи с принос за икономическото развитие на предприемаческите екосистеми от по-висок ранг са иновативните стартъпи с потенциал за висок растеж (т.нар. газели), особено високотехнологичните новосъздаващи се фирми (Guzman & Stern, 2016), при добро сътрудничество с другите основни участници – притежатели на рисков капитал, технически университети и подкрепящи институции и др.

Връзката между предприемачеството и иновациите и включването им в обща концептуална рамка е малко изследвано и дефинирано на терминологично ниво. Могат да се идентифицират само най-общи тези и постановки, утвърждаващи, че са необходими предприемачески умения за реализирането на успешен иновационен процес (Martin, 1994), че чрез предприемачеството се стимулира създаването на богатство с източник – иновациите (Drucker, 1985), че постигането на пазарен успех чрез иновации е предпоставка за предприемачество или че предприемачеството и иновациите са предварително детерминирани от почти идентични пазарни параметри (Minkes & Foxall, 1981, p. 42). Едва през последните двадесетина години изследователите обвързаха по-ясно основните

иновационни и предприемачески постановки (Kohtamaki et al., 2011; Clauss, 2017) и дефинираха предприемачеството и иновациите на обща процесна основа с кореспондиращи резултати (Brazeal & Herbert, 1999), акцентирайки върху тезата, че вътрешната организация и нейната пазарна среда изискват силен предприемачески подход при реализиране на иновационните дейности (Berkhout, Hartmann, van der Duin & Ortt, 2006, Brem, 2011, p. 11).

II. Моделиране на връзките между иновациите и предприемачеството

Изходно начало за идентифицирането на общи отправни точки между иновациите и предприемачеството е обвързването на промените, креативността и иновациите, и включването им в иновационно базиран предприемачески процес (вж. фиг. 1).

Фигура 1. Опростен модел на предприемаческия процес (Brazeal & Herbert, 1999)

Моделът на Brazeal & Herbert (1999) показва ранните фази в търсенето на връзка между иновациите и предприемачеството. Според него промените в средата водят до технически иновации. Посредством креативните способности се осъществява трансформирането на техническите промени в иновационни промени, а реализирането на иновациите

изисква извършването на предприемаческо събитие. В по-късни свои разработки авторите обозначават това събитие като иновация.

Zhao (2005, p. 25) твърди, че в период на бързи промени и нелинейна динамика комбинацията „иновации – предприемачество” е ключът за организационната стабилност. В разработения от него абстрактен модел акцентът е поставен върху пет ключови елемента и дименсии – стратегия, система, персонал, умения и стил, които счита за отправни точки на процеса по моделиране на връзката „иновации – предприемачество”. Според Zhao (2005, p. 34-35):

- Иновациите и предприемачеството са допълващи се, защото иновациите са източник на предприемачество, а предприемачеството води до създаването на иновации и съдейства за реализирането на икономическа стойност/ценност.

- Предприемачеството използва иновациите за разширяване обхвата на бизнеса и ускоряване на растежа, още повече, че иновациите и предприемачеството са холистични и динамични процеси, които не се ограничават до първоначалните етапи от развитието на стартъпите.

- Развитието на предприемачеството и иновациите и взаимодействието между тях за успешна комерсиализация на иновацията изисква организационна култура и управленски стил, фокусирани върху иновациите и тяхната подкрепа.

Голяма част от последващите модели стъпват именно на модела на Zhao. McFadzean et al. (2005) първоначално разработват синтезиран модел на иновацията. Базирайки се на него, те обвързват предприемачеството и иновациите, като постепенно достигат до разбирането, че фирмените резултати зависят от параметрите на иновационния процес и от характеристиките и поведението на предприемача (McFadzean et al., 2005, Brem, 2011, p. 17).

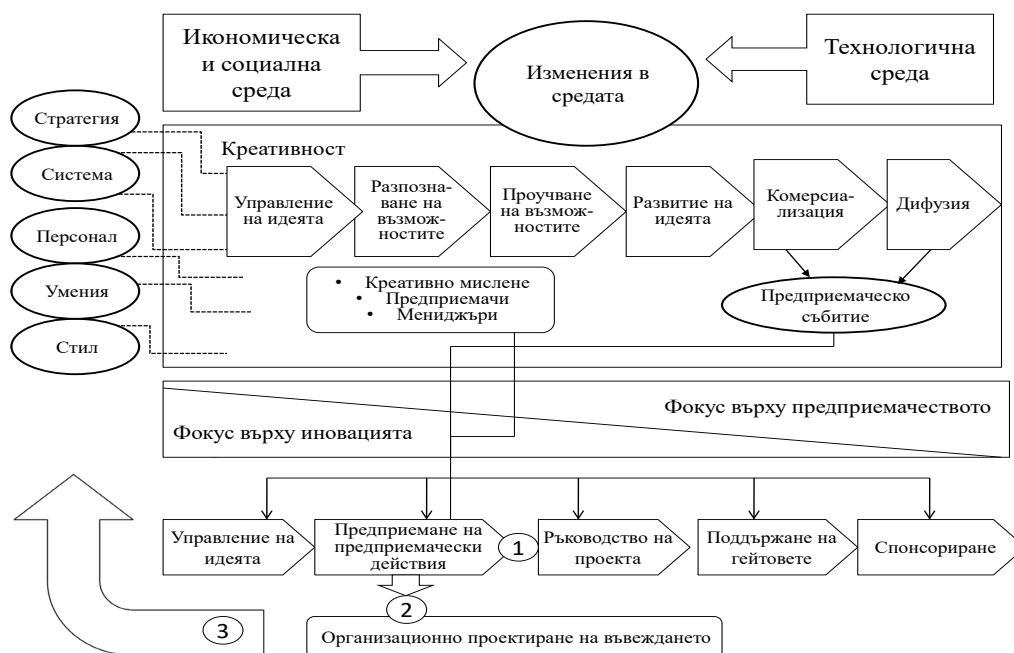
Shaw et al. (2005) разработват обобщен модел на връзката между иновациите и предприемачеството, обособявайки два субмодела:

- макромодел, акцентиращ върху движещите сили на средата за стимулиране и реализиране на иновации – социални потребности, нови технологични предимства, честота и ниво на иновационното развитие;

- микромодел, който се фокусира върху факторите, влияещи върху иновационния процес и предприемачеството – разграничават се пет основни категории (разходи, предприемаческо каталитично трансформиране, резултати, контекстуални фактори и връзки между отделните елементи), обвързани с философията на модела за успешно управление на иновационния процес в условията на високорискова среда.

Разглеждайки различните модели, Brem (2011, p. 29) моделира рамка на иновациите и предприемачеството, в която, базирайки се на

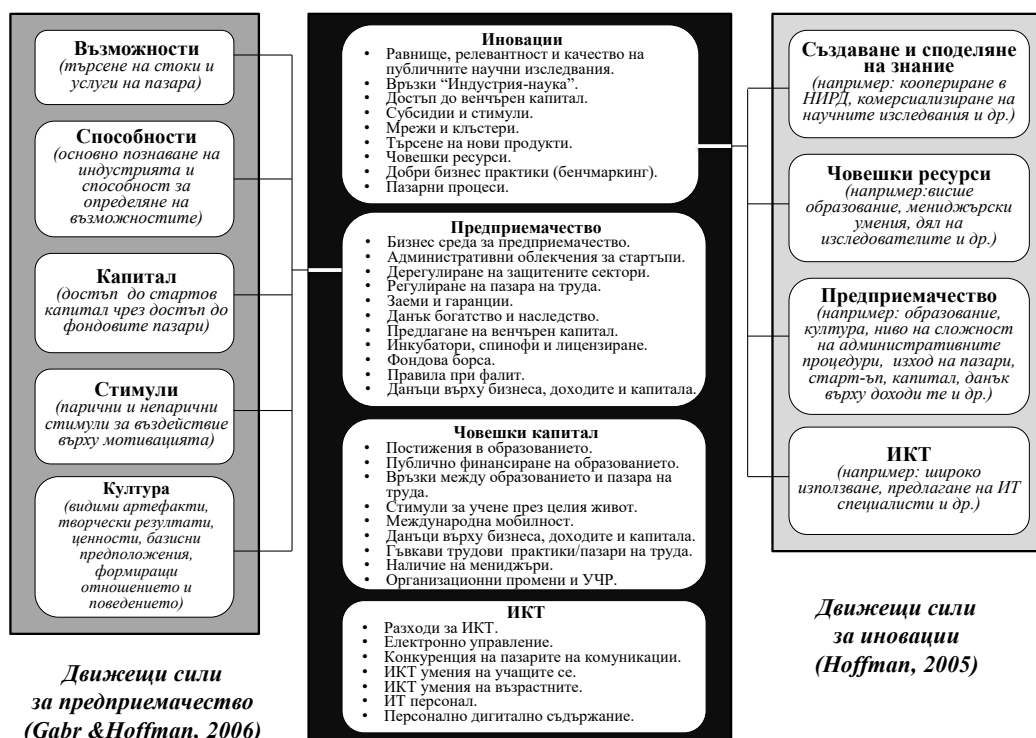
петте компонента на Shaw et al. (2005), търси общите допирни точки, обвързвайки макро- и микрокомпонентни променливи (вж. фиг. 2).

Фигура 2. Концептуална рамка на иновациите и предприемачеството (Brem, 2011, p. 29)

Акцентът в модела е комбинирането на човешките ресурси с предприемаческото събитие, на чиято основа да се пристъпи към ключовото мениджърско решение за варианта на бизнес използване на конкретна идея – за стандартизиращо продуктово или процесно развитие (1) или реализирането на предприемачески дейности (2) и придвижването ѝ към концептуално доразвитие чрез използването на петте елемента – стратегия, система, персонал, умения и стил.

Обобщавайки различните опорни точки, използвани от изследователите при търсенето на ключови драйвери, задвижващи бизнес активността на системите от различен ранг, натрупаното научно познание може да се синтезира в обща схема, представена на Фигура 3.

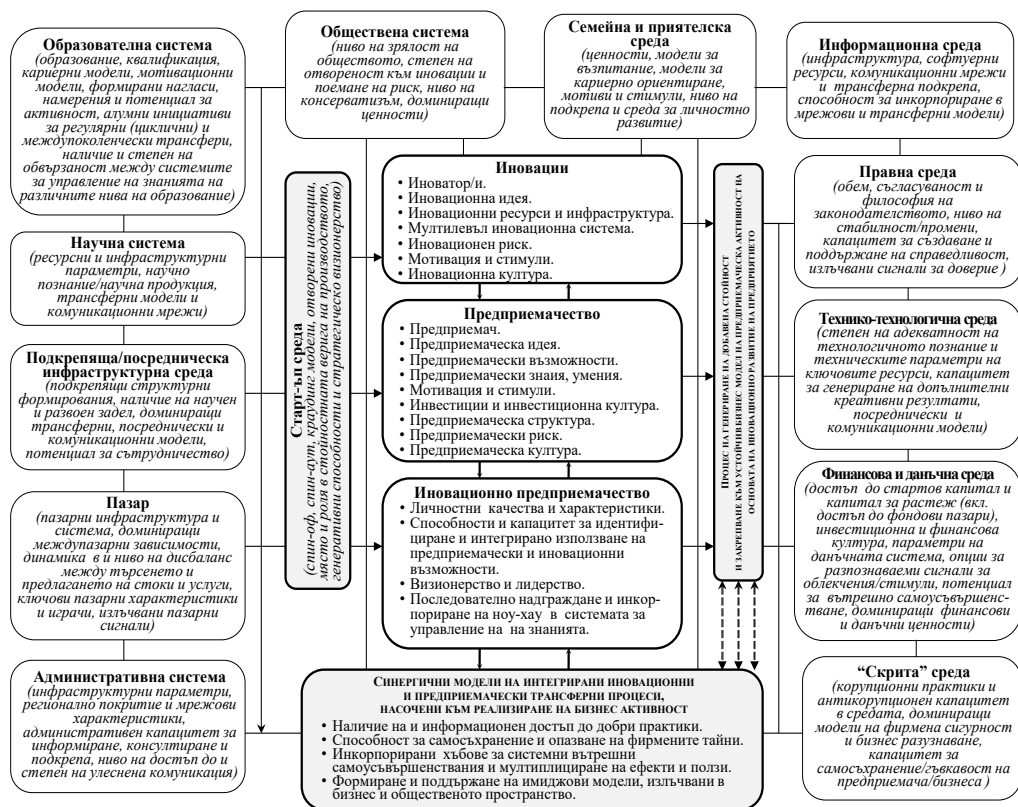

Движещи сили за икономически растеж (OECD, 2001)

Фигура 3. Движещи сили за иновации, предприемачество и икономически растеж (Dahlstrand & Stevenson, 2010)

На схемата ясно се виждат драйверите, стимулиращи бизнес активността на различните икономически субекти и системи в областта на иновациите и предприемачеството, и приноса им за постигането на икономически растеж. Разбираемо, за реализиране на желаните резултати и позитиви, съществена роля играят човешкият фактор и информационните технологии.

Въз основа на теоретичните търсения и достигнатото научното познание може да се конструира *обобщен модел на интегриране на иновациите и предприемачеството в общия процес по създаване на стойност и генериране на ползи за икономиката и предприятията* (вж. фиг. 4).

Фигура 4. Обобщен модел за интегриране на иновациите и предприемачеството в макро- и микроаспект

В модела акцентът е поставен върху:

- идентифицирането на основните системи на средата с ключовите им компоненти, въздействащи върху предприемаческата и иновационната активност.
- създаването и поддържането на благоприятни характеристики на основните компоненти – предпоставки, необходими за реализирането на успешни иновации и предприемачески бизнес, както и на пресечната област – иновационно предприемачество.
- създаването и поддържането на опорните точки за функциониране на синергични модели на интегрирани иновационни и предприемачески трансферни процеси, насочени към реализиране на бизнес активност.
- постигането на крайната цел – формиране на процес за генериране на добавена стойност и закрепване на този процес към функ-

циониращ устойчив бизнес модел на предприемаческа активност на основа иновации.

III. Емпирични достижения и последващи изследвания

Големият брой позитиви от реализирането на иновационните дейности в сферата на предприемаческия бизнес провокираха изследователския интерес не само към разработването на различни модели, но и към търсенето на емпирични доказателства за позитивното влияние на иновациите върху ефективността на стартъпите.

Rosenbusch, Brinckmann & Bausch (2011) достигат до извода, че е налице **положителна връзка между иновациите и бизнес резултатите на МСП**, а върху нейните параметри благоприятно въздействие оказват фактори като: обща иновационна ориентация (не фокус върху създаването на резултати от иновационния процес – патенти, иновативни продукти/услуги и др.); по-млади (не вече утвърдени структурни формирвания); активното разработване на вътрешни иновационни проекти, носещи повече ползи (в сравнение с проектите в сътрудничество с външни партньори).

Редица изследвания доказват **позитивната връзка между иновационната активност и последващото оцеляване на новите предприятия** (Boyer & Blazy, 2014; Howell, 2015) – тя съдейства за нарастване на усвояващия им капацитет (възможностите) и ефективността на разходите, въпреки че рисковете от въвеждането на иновации надвишават значително рисковете за неинновативните партньори. Има и изследователи, които не са убедени, че подобни зависимости в пълна сила важат за по-младите предприятия (Boyer & Blazy, 2014; Huytinen, Pajarinen & Rouvinen, 2015).

Bradley, McMullen, Artz и Simiyu (2012) установяват, че **иновациите са важна моделираща променлива за постигането на ефекти от социалния, бизнес и индивидуалния капитал** с последващо позитивно въздействие върху фирмената производителност. Някои автори изследват в по-голяма дълбочина тези връзки и доказват, че предприятия, които извършват иновации, постигат по-висока производителност чрез използването на човешкия капитал (Бизнес експертиза) в сравнение с финансовия или социалния капитал. Емпиричните данни показват и че реализирането на иновации, свързани с диференциацията (новост по отношение на конкуренцията), съдействат за реализирането на по-висока фирмена производителност в сравнение с иновациите, свързани с но-

востите (новост по отношение на потребностите на клиента) (Block, J.H., Fisch, C.O. & van Praag, M., 2017, p. 83).

През последните години се отчита тенденцията към преминаването от **затворени към отворени или хибридни иновационни процеси и модели** – промяна в типа на иновациите от затворен към по-отворен тип (Dahlander and Gann 2010), нарастване броя на предприятията, използващи краудсорсинг (Bayus 2013), конкурси за иновации, рисков капитал, инкубаторни структури и други акселератори. Научните изследвания могат да се задълбочат например в посока използване на краудсорсинга като инструмент за генериране на идеи или решаване на проблеми, промени в резултат на сътрудничеството между действащите и иновативните стартъпи, възможности за иновативните стартиращи фирми за изграждане на успешни бизнес модели около нови форми на сътрудничество между действащи и стартиращи фирми и т.н.

Значителни **промени настъпват и във финансирането** на иновациите и предприемачеството. В допълнение към частния и публичния капитал се появиха и нови начини за финансиране на предприемачески начинания като краудфандинг (Vulkan, Åstebro и Sierra 2016), правителствен венчър (Grilli & Murtinu, 2014), ускорители за стартиране, университети и финансови инструменти, базирани на интелектуалната собственост. Тези нови начини на финансиране могат да допълват или заместват традиционните начини за предприемаческо финансиране като банково финансиране, венчърен капитал, бизнес ангел и др. (Drover et al., 2017). Изследванията в тази област могат да се задълбочат в посока възможности на иновативните стартиращи предприятия за привличане на допълнителни ресурси чрез новите начини за финансиране, въздействие върху финансовите резултати, въздействие върху характера на достъп на иновативните стартиращи фирми до пазари, доминирани от големи действащи предприятия и др.

Развитието на **новите технологии** и интензивното им навлизане в практиката и живота на хората доведе до промени в бизнес моделите и начините на въвличане на работната сила във фирмените процеси. Улесненият достъп до Интернет, масовото използване на IT платформи, новите технологични решения въз основа на 3D печат промениха технологичната среда и привнесоха технологичния компонент в бизнес моделирането. Все по-често започнаха да се използват нови бизнес модели, базирани на технологични платформи и приложения, които доведоха до разрушаване на традиционните модели, използвани от утвърдени предприятия. Предприемаческият поглед търси идеи и идентифициране на възможности за стартиране или развитие на бизнеса с широк обхват на последващото пазарно офертиране – не отделни продукти, процеси,

технологии, услуги, а цялостни решения, включващи в пакет основен продукт, допълващи продукти, съпътстващи услуги, финансови решения и консултантска помощ. Възникват възможности, стартъпите да намерят своето място в новите бизнес модели, намирайки ниши в стойностната верига на производството и веригите на доставка, сътрудничейки си успешно с действащите вече предприятия. Необходима е и промяна в профила на предприемача–иноватор, в личностните му качества, знания и умения.

Образователната система също е подложена на непрекъснати промени, засягащи всички области и дейности с обучителен, организационен и функционален обхват – от привличането до създаването на образователни продукти и услуги. Процесът на привеждане в съответствие на преподаваното знание с потребностите на бизнеса доведе до въвеждането на дисциплини по **предприемачество** още в най-ниската степен на образование. Във висшето образование обичайна практика е да се предлагат лекционни курсове по предприемачество и иновации, без обаче необходимата обвързаност между тях, създавайки в студентите усещането, че задължително предприемачът и иноваторът са две отделни личности. Новата бизнес среда налага не само разширяване обхвата на чисто предприемаческите дисциплини и задълбочаване на предлаганото от тях познание. Изисква се търсенето на междудисциплинарен интегритет и обвързване на предприемачеството с учебните курсове по иновации и поставяне на акцента върху иновационното предприемачество, което носи значими ползи, предоставя дългосрочни ефекти и има важен принос за развитието на икономиките.

Динамичните промени в развитието на икономиките доведоха до забележими **социални промени** и породиха редица **предизвикателства**, с които обществото трябва да се справя. Иновационното предприемачество има потенциал да съдейства за разрешаването на някои от проблемите чрез реализирането на различни възможности за стартиране и развиване на бизнес инициативи и намирането на решения, свързани с:

- миграционни тенденции, породени от климатичните, икономическите промени – силна урбанизация на едни региони и обезлюдяване на други, възникнали битови проблеми и неприемливи стереотипи на живот, застаряване на населението и др.;
- разрастващи се екологични и епидемиологични проблеми;
- промени в моделите на трудова кариера – честа смяна на местоработата, усилия за постигане на баланс между личен и професионален живот, използване на гъвкави модели за организация на трудната заетост (телеуркинг, непълно работното време, плаващо работно време и др.);

- засилване активното участие на специфични групи лица в предприемаческия бизнес (жени и младежи) и стремеж за социално включване на лица в неравностойно положение;

- осъществяване на хибридно предприемачество и др.

На тази база са необходими комплексни системи за мотивиране, стимулиране, регулиране и финансиране на иновационното предприемачество с цел решаването на ключови обществени проблеми при отчитане ролята на социалното предприемачество, специфичните му функции в подкрепа ангажиментите на държавата.

Заклучение

Иновациите и предприемачеството са актуални теми в дневния ред на икономиките и обществото. Научните изследвания все повече обръщат поглед към проучване на теоретичната база, нейното моделиране и емпирично верифициране с цел идентифицирането на възможности за постигане на многопосочни ползи за икономическите системи с различен ранг. Съчетаването на иновационния и предприемаческия компонент в обща рамка с цел фокусиране на усилията по задвижване на потенциала на отделната личност и стопанските субекти (в регионален и национален контекст) предоставя допълнителни възможности за реализиране на позитиви. Подобна линия на разсъждения подава темата за последващи научни изследвания и търсене на емпирични доказателства за ползите и ефектите от реализирането на предприемачески бизнес с иновативна идея или предлагане на пазара на иновации, осъществени с добавен предприемачески компонент в рамките на иновационния процес.

Използвани източници

- Acs, Z., Åstebro, T., Audretsch, D. & Robinson D.T. (2016). Public Policy to Promote Entrepreneurship: A Call to Arms. *Small Business Economics*, 47(1), 1-17.
- Autio, E., Szerb, L., Komlosi, E. & Tiszberger, M. (September 2018). *The European Index of Digital Entrepreneurship Systems*. Publications Office of the European Union, DOI: 10.2760/39256.
- Bayus, B.L. (2013). Crowdsourcing New Product Ideas over Time: An Analysis of the Dell IdeaStorm Community. *Management Science*, 59(1), 226-244.
- Berkhout, A.J., Hartmann, D., van der Duin, P. & Ortt, R. (2006). Innovating the innovation process. *Technology Management*, 34(3/4), 390-404.

- Bilgram, V., Brem, A., & Voigt, K.-I. (2008). User-centric innovations in new product development – systematic identification of lead users harnessing interactive and collaborative online-tools. *International Journal of Innovation Management*, 12(3), 419-458.
- Block, J.H., Fisch, C.O. & van Praag, M. (2017). The Schumpeterian entrepreneur: a review of the empirical evidence on the antecedents, behaviour and consequences of innovative entrepreneurship. *Industry and Innovation*, 24 (1), 61-95.
- Boyer, T. & Blazy, R. (2014). Born to be alive? The survival of innovative and non-innovative French micro-start-ups, *Small Business Economics*, 42(4), 669-683.
- Bradley, S.W., McMullen, J.S., Artz, K. & Simiyu, E. M. (2012). Capital is Not Enough: Innovation in Developing Economies. *Journal of Management Studies*, 49(4), 684-717.
- Brazeal, D.V. & Herbert, T.T. (1999). The Genesis of Entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory and Practice*. 23(3), 29-46. doi:10.1177/104225879902300303.
- Brem, A. (2011). Linking innovation and entrepreneurship – literature overview and introduction of a process-oriented framework. *Entrepreneurship and Innovation Management*, 14(1), 6-35.
- Chesbrough, C.M. (2003). *Open Innovations*. Boston: Harvard Business Press.
- Clauss, T. (2017). Measuring business model innovation: conceptualization, scale development, and proof of performance. *R&D Management*, 47(3), 385-403.
- Dahlander, L. & Gann, D.M. (July 2010). How Open is Innovation? *Research Policy*, 39(6), 699-709. DOI: 10.1016/j.respol.2010.01.013.
- Dahlstrand, A., & Stevenson, S. (2010). Innovative entrepreneurship policy: linking innovation and entrepreneurship in a European context. *Annals of Innovation & Entrepreneurship*, 1:1, 5602, DOI: 10.3402/aie.v1i1.5845.
- Dionisioa, E., Júniorb, E., Fischer, B. (Available online 23 October 2020). Country-level efficiency and the index of dynamic entrepreneurship: Contributions from an efficiency approach. *Technological Forecasting and Social Change*. 162, January 2021, 120406 (Received 18 June 2020, Revised 10 October 2020, Accepted 13 October 2020). <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120406>.
- Dosi, G., Malerba, F., Marsili, O. and Orsenigo, L. (2003) (1997). Industrial Structures and Dynamics: Evidence, Interpretations and Puzzles. *Industrial and Corporate Change*, 6(1), 3-24.
- Drover, W., Busenitz, L., Matusik, S., Townsend, D., Anglin, A. & Dushnitsky, G. (2017a). A review and road map of entrepreneurial equity financing research: venture capital, corporate venture capital, angel investment, crowdfunding, and accelerators. *Journal of management*, 43(6), 1820-1853.
- Drucker, P. (1985). *Innovation and Entrepreneurship*. Practice and Principles. New York: Harper & Row.

- Gerhard, D., Brem, A., Baccarella, C. & Voigt, K.-I. (2011). Innovation Management And Marketing In The High-Tech Sector: A Content Analysis Of Advertisements. *International Journal of Management*, 28(1), 330-348.
- Grilli, L. & Murtinu, S. (April 2014). Government, Venture Capital and the Growth of European High-Tech Entrepreneurial Firms. *Research Policy*, 43(9), 1523-1543. DOI: 10.1016/j.respol.2014.04.002.
- Guzman, J. & Stern, S. (2016). The State of American Entrepreneurship: New Estimates of the Quality and Quantity of Entrepreneurship for 32 US States, 1988-2014, National Bureau of Economic Research, *Working Paper* 22095, DOI 10.3386/w22095.
- Hansen M.T. & Birkinshaw, J. (2007). The Innovation value chain. *Harvard Business Review*, 85 (6), 121-130.
- Howell, A. (2015). Resilience as Enhancement: Governmentality and Political Economy beyond “Responsibilisation”. *Politics*, 35(1), 67-71.
- Hyytinen, A., Pajarinen, M., & Rouvinen, P. (July 2015). Does innovativeness reduce startup survival rates? *Journal of Business Venturing*, 30(4), 564-581. doi:10.1016/j.jbusvent.2014.10.001.
- Isenberg, D. (2011). *The entrepreneurship ecosystem strategy as a new paradigm for economy policy: principles for cultivating entrepreneurship*. Babson Entrepreneurship Ecosystem Project, Babson College, Babson Park: MA.
- Kohtamaki, M. et al. (February 2011). Configurations of entrepreneurial-customer- and technology orientation: Differences in learning and performance of software companies. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 17(1), 64-81.
- Mack, E.A. & Mayer, H. (December 2015). The evolutionary dynamics of entrepreneurial ecosystems. *Urban Studies*, 53(10), DOI: 10.1177/0042098015586547.
- Malecki, Ed. (January 2018). Entrepreneurship and entrepreneurial ecosystems. *Geography Compass*, 12(3), DOI: 10.1111/gec3.12359.
- Martin, M.J.C. (1994). *Managing Innovation and Entrepreneurship in Technology-Based Firms*. Wiley-Interscience.
- McFadzean, E., O'Loughlin, A., & Shaw, E. (2005). Corporate entrepreneurship and innovation part 1: the missing link. *European Journal of Innovation Management*, 8, 350-372.
- Mellor, R.B. (2003). *Innovation Management*. Nerum: Globe.
- Minkes, A.L., Foxall, G.R. (1981). Entrepreneurship and Organization: Thoughts on an Old Theme. *The International Journal of Entrepreneurship and Innovation*. 2000;1(2), 85-89. doi:10.5367/000000000101298577.
- Olschowy, W. (1990). *Externe Einflüsse in strategischen Innovationsmanagement: A uswirkungen externer Anpassungsmaßnahmen*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Roberts, E.B. (2007). Managing invention and innovation. *Research-Technology Management*. 50 (1), 35-54.

- Rosenbusch, N., Brinckmann, J. & Bausch, A. (2011). Is innovation always beneficial? A meta-analysis of the *relationship between innovation and performance in SMEs*. *Journal of Business Venturing*, 29(4), 441-457.
- Shaw, E., O'Loughlin, A. & McFadzean, E. (2005) Corporate entrepreneurship and innovation part 2: a role- and process-based approach. *European Journal of Innovation Management*, 8(4), 393-408.
- Spigel, B. & Harrison, R. (September 2017). Towards a Process Theory of Entrepreneurial Ecosystems. *Strategic Entrepreneurship Journal*, DOI: 10.1002/sej.1268.
- Spigel, B. (2017). The relational organization of entrepreneurial ecosystems. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 41, 49-72.
- Utterback, J.M. (1971), The process of technological innovation within the firm. *Academy of Management Journal*, 14(1), 75-88.
- van Dijk, B., Den Hertog, R., Menkveld, B. & Thurk, R. (1997). Some new evidence on the determinants of large and small firm innovation. *Small Business Economics*, 9, 335-343.
- Vulkan, N., Åstebro, T. & Sierra, M.F. (2016). Equity crowdfunding: A new phenomena. *Journal of Business Venturing Insights*, Elsevier, 5(C), 37-49.
- Zhao, F. (2005). Exploring the synergy between entrepreneurship and innovation. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 11(1), 25-41. DOI: 10.1108/13552550510580825.

Искра М. Пантелеева е доцент, доктор по икономика в катедра „Индустириален бизнес и предприемачество“, СА „Д. А. Ценов“– Свищов, България. **Научни интереси:** иновации, предприемачество, човешки ресурси, екипи, интелектуална собственост.

ORCID ID: 0000-0002-6976-0644

Анатолий Асенов е доцент, доктор по икономика в катедра „Мениджмънт“, СА „Д. А. Ценов“– Свищов, България. **Научни интереси:** иновации, предприемачество, човешки ресурси, екипи, лидерство.

ORCID ID: 0000-0002-4536-8816

ISSN 0323-9004

НародноСТОПАНСКИ архив

Свищов, година LXXIII, книга 4 - 2020

75

75 години научна трибуна за народностопански растеж

Оценка на фискалната позиция на страните от Балканския регион

Предприемаческият и иновационният контекст в интегриран модел за развитие на икономиките и предприятията

Дигиталното място на стопанска дейност

Данъчните измами – заплаха за сигурността

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

СВИЩОВ

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
Проф. д-р Йордан Василев – зам. главен редактор
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Пламен Йорданов
Доц. д-р Светослав Илиичовски
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Анатолий Асенов
Доц. д-р Тодор Кръстевич

МЕЖДУНАРОДЕН СЪВЕТ:

Проф. д-р ик.н. Михаил А. Ескиндаров – Финансов университет при Правителството на Руската федерация, Москва (Русия).
Проф. д-р ик.н. Григоре Белостечник – Молдовска академия за икономически изследвания, Кишинев (Молдова).
Проф. д-р ик.н. Михаил Ив. Зверяков – Одески държавен икономически университет, Одеса (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Андрий Крисоватий – Тернополски национален икономически университет, Тернопол (Украйна).
Проф. д-р ик.н. Йон Кукуй – Университет Валахия, Търговище (Румъния)
Проф. д-р Кен О'Нийл – Университет Ълстер (Ирландия)
Проф. д-р Ричард Торп – Университет Лийдс (Великобритания)
Проф. д-р ик.н. Олена Непочатенко – Умански национален аграрен университет, Уман (Украйна)
Проф. д-р ик.н. Дмитрий Лукьяненко – Киевски национален икономически университет "Вадим Гетман", Киев (Украйна)
Доц. д-р Мария Стефан – Университет "Валахия", Търговище (Румъния)
Доц. д-р Анисоара Дуика - Университет "Валахия", Търговище (Румъния)
Доц. д-р Владимир Климуц – Брановички държавен университет, Бранович (Беларус)

Екип за техническо обслужване:

Технически секретар – Деяна Веселинова
Стилов редактор – Анка Танева
Превод на английски език – ст. преп. Венцислав Диков и ст. преп. д-р Петър Тодоров

Адрес на редакцията:

5250 Свищов, ул. „Ем. Чакъров” 2
Проф. д-р Андрей Захариев – главен редактор
☎ (+359) 889 882 298
Деяна Веселинова – технически секретар
☎ (+359) 631 66 309, e-mail: nsarhiv@uni-svishtov.bg
Благовеста Борисова – компютърен дизайн
☎ (+359) 882 552 516, e-mail: b.borisova@uni-svishtov.bg
© Академично издателство „Ценов” – Свищов
© Стопанска академия „Димитър А. Ценов” – Свищов

НАРОДНОСТОПАНСКИ АРХИВ

ГОДИНА LXXIII, КНИГА 4 – 2020

СЪДЪРЖАНИЕ

Андрей Захариев

75 години научна трибуна за народностопански растеж /3

Пресияна Ненкова, Ангел Ангелов

Оценка на фискалната позиция на страните от Балканския регион /14

Искра М. Пантелеева, Анатолий С. Асенов

Предприемаческият и иновационният контекст в интегриран модел за развитие на икономиките и предприятията /38

Стойчо Лалков Дулевски

Дигиталното място на стопанска дейност /55

Бойко М. Петев

Данъчните измами – заплаха за сигурността /76